

Følgebrev med aftalenotat til omlægningsplanen for Lokal Trepert Aarhus Bugt

Kære kommunalbestyrelse / byråd

Lokal Trepert Aarhus Bugt fremlægger hermed omlægningsplanen for hovedvandopland Aarhus Bugt med indstilling om, at kommunalbestyrelsen / byrådet principvedtager omlægningsplanen for de udpegninger, som ligger indenfor jeres respektive geografi, samt principperne, der ligger til grund for udpegningerne. Når planen er principvedtaget, kan kommunen og den lokale trepart igangsætte arbejdet med at realisere projekterne i omlægningsplanen.

De lokale treparter fik med "*Aftale om et Grønt Danmark*" til opgave at udarbejde en omlægningsplan til principvedtagelse i kommunalbestyrelse/byråd i 2025. Denne første version af omlægningsplanen, som I nu får, er resultatet af et konstruktivt samarbejde mellem Landbrug & Fødevarer, Danmarks Naturfredningsforening, Naturstyrelsen og kommunerne.

Omlægningsplanen indeholder arealer, som ved udtagning kan reducere tabet af kvælstof til vandmiljøet samt arealer med kulstofrig lavbundsjord, som ved udtagning kan mindske CO₂-tabet til atmosfæren. Arealer, som udtages, vil samtidig kunne bidrage til at skabe mere natur. Omlægningsplanen omfatter igangværende udtagningsprojekter og skitseprojekter på konkrete arealer med teknisk potentiale for udtagning.

Alle igangværende projekter og skitseprojekter er frivillige for lodsejere at gennemføre og realiseringsmulighederne skal undersøges nærmere i tæt dialog med lodsejerne.

Foruden at beskrive det arbejde, som allerede er udført, lægger aftalenotatet også sporene for det fremadrettede arbejde og i den forbindelse har treparten aftalt, at man fra 2026 vil indarbejde arealer med naturpotentialer i omlægningsplanen. Treparten skal fremadrettet også følge fremdriften i realiseringen af omlægningsplanen og i nødvendigt omfang opdatere planen, hvorfor den betragtes som dynamisk. Dette gælder ikke mindst i forhold til udtagning af arealer til skov- og naturformål.

Formålet med følgebrevet og medfølgende aftalenotat er at give indblik i arbejdsprocessen og overvejelserne bag omlægningsplanen. Det er samtidig målet at fastholde parterne på de fremadrettede ambitioner i relation til især udpegnings af arealer med skov- og naturpotentialer.

Med venlig hilsen
Lokal Trepert Aarhus Bugt

Nicolaj Bang, Aarhus Kommune

Jesper Kjeldsen, Aarhus Kommune

Claus Leick, Skanderborg Kommune

Hans Brok-Brandt, Skanderborg Kommune

Kim Lykke Jensen, Syddjurs Kommune

Jørgen Ivar Brus Mikkelsen, Syddjurs Kommune

Søren Wiese, Samsø Kommune

Michael Kristensen, Samsø Kommune

Henrik Pedersen Noe, Favrskov Kommune

Lene Andersen, Odder Kommune

Pauline Maria Skorsi, Silkeborg Kommune

Søren Hald, Naturstyrelsen

Poul Jakob Bønløkke, Landbrug og Fødevarer, Landboforeningen Kronjylland

Brian Munk Hulgaard, Landbrug og Fødevarer, Skanderborg-Odder Landboforening

Sebastian Jonshøj, Danmarks Naturfredningsforening

Anne Lund, Danmarks Naturfredningsforening

Aftalenotat om Lokal Trepert Aarhus Bugts arbejde med omlægningsplanen i 2025 og aftaler om det videre arbejde fra 2026

I dette notat beskrives de vigtigste elementer i arbejdet med omlægningsplanen.

Aftalenotatet indeholder følgende afsnit

1. Rammerne for den lokale treparts arbejde
2. Omlægningsplanens mål
3. Arbejdsprocessen i den lokale trepart
4. Omlægningsplanens opbygning
5. Hvordan arealerne i omlægningsplanen er udpeget
6. Omlægningsplanens udpegninger
7. Den fremadrettede opgave

1. Rammerne for den lokale treparts arbejde

Rammerne for nedsættelse af lokale treparter har ophæng i *Aftale om et Grønt Danmark* og *Aftale om Implementering af et Grønt Danmark*.

I mange geogrfier er de lokale treparter en videreudvikling af eksisterende vandoplandsstyregupper. For hovedvandopland Aarhus Bugt har der dog ikke været en politisk vandoplandsstyregruppe grundet forholdsvis lille indsatskrav for kvælstofreduktion. Lokal Trepert Aarhus Bugt er derfor en helt ny samarbejdskonstruktion.

De lokale treparter har haft til opgave at udarbejde omlægningsplaner inden udgangen af 2025. Planerne er dynamiske, hvilket betyder, at denne plan er første version, som efter 2025 skal opdateres løbende.

Lokal Trepert Aarhus Bugts omlægningsplan skal dække arealerne i hovedvandoplandet Aarhus Bugt (kortbilag), defineret som de landarealer hvorfra vand via vandløb og overflader afstrømmer til Aarhus Bugt, og geografien dækker 7 kommuner; Syddjurs, Favrskov, Silkeborg, Skanderborg, Odder, Samsø og Aarhus.

2. Omlægningsplanens mål

Jf. aftalerne om Grøn Trepert skal omlægningsplanerne i Danmark samlet bidrage til at

- reducere kvælstofudledningen med 13.800 ton
- udtage 140.000 hektar kulstofrige lavbundsgrunde (inkl. randarealer) for at reducere CO₂-udledningen
- etablere 250.000 hektar ny skov, heraf 100.000 hektar urørt skov
- skabe mere og sammenhængende natur samt styrke biodiversiteten, med henblik på at 20 % af Danmarks landareal bliver beskyttet natur.

Jf. *Vejledning til principvedtagelse af omlægningsplaner - Omlægningsplanerne i 2025* skal omlægningsplanerne vise vejen til målfrielse af kvælstof- og lavbundsindsatsen, og kommunerne skal arbejde for så vidt muligt, at identificere arealer, som har potentiale for at bidrage til beskyttet natur, og hvor muligt også til strengt beskyttet natur. Omlægningsindsatsen omfatter udtagning af kulstofrige lavbundsgrunde, vådområder,

minivådområder, skovrejsning, ekstensivering og andre arealbaserede omlægningsindsatser, herunder at bidrage til bedre vilkår for natur og biodiversitet.

Fokus for omlægningsplanerne har hidtil primært været indsatsbehovene knyttet til kvælstofreduktion og udtagning af lavbundsjord af hensyn til at mindske CO₂ udledningen fra kulstofrige tørvejorde.

For kvælstof er der jf. *Vandområdeplan 3II* fastsat lokale mål for kystvand deloplande jf. nedenstående, og der er planlagt for fuld indfrielse.

Kystvand delopland	Fordelt indsatsbehov jf. vandområdeplan 3II (ton kvælstof pr. år)
Knebel Vig (Syddjurs)	2,6
Stavns Fjord (Samsø)	0,8
Århus Bugt Syd, Samsø og Nordlige Bælthav (Samsø)	39,6
* Skal fordeles og koordineres mellem tre treparter.	

Med dette indsatsbehov, er opgaven ift. kvælstof mindre for Lokal Trepert Aarhus Bugt end for størstedelen af landets øvrige lokale treparter.

For udtagning af lavbundsjord er der ikke fastsat specifikke lokale mål.

I hovedvandoplandet Aarhus bugt er bruttopotentialet for kulstofrig jord omkring 1.500 hektar. Bruttotallet er dog ikke det reelle hektartal, som kan indgå i projekter til udtagning af kulstofrig lavbundsjord, da bruttopotentialet inkluderer store arealer, som er dækket af søer og andre våde arealer samt små, kulstofrige arealer, der ligger isoleret. Nettopotentialet er derfor reelt meget lavere. På den baggrund er der et forholdsvist lille, reelt potentiale for udpegning af arealer med kulstofrig jord.

3. Arbejdsprocessen i den lokale trepart

Samarbejdet i Lokal Trepert Aarhus Bugt påbegyndtes marts 2025, hvor der var enighed om at nøgleordene *en del af noget større, tillid, ordentlighed, respekt, bevidsthed om forskellighed, anerkendelse og nysgerrighed* skulle være bærende for samarbejdet. Der har været afholdt 6 møder, hvor treparten har arbejdet efter den beskrevne tilgang til samarbejdet. Der har været vilje til at finde fælles løsninger – også for emner uden umiddelbar enighed.

Arbejdet i den lokale trepart er understøttet i et teknisk samarbejde mellem fagmedarbejdere fra kommunerne, Naturstyrelsen, udtagningskonsulent og ledere. Fagmedarbejderne har samarbejdet om at finde skitseprojekter, som indgår i planen. Undervejs i processen har den lokale trepart gennem oplæg fået viden om og indblik i de tekniske aspekter af omlægningsindsatsen.

Favrskov, Silkeborg og Odder Kommune har mindre arealer i hovedvandoplandet og har derfor valgt deltagelse som observatører på trepartsmøderne, men har deltaget aktivt i det tekniske samarbejde.

Sekretariatskommunen Aarhus Kommune har varetaget mødeplanlægning, koordinering, fremdrift og kontakt til fagmedarbejderne i kommunerne.

På trepartens hjemmeside er der mulighed for at læse referater fra møderne mv. Hjemmesiden findes [her](#).

4. Omlægningsplanens opbygning

Omlægningsplanen er udarbejdet med statens IT-værktøj Multifunktionel ArealRegistriering ([MARS](#)) og rummer projekter på forskellige stadier - fra skitseprojekter på idéniveau, til projekter der allerede har fået tilsagn om økonomisk støtte. Alle indtegnede projekter er angivet på listeform i den fremsendte omlægningsplan.

Skitseprojekterne er arealer med teknisk potentiale for udtagning, hvor realiseringsmuligheder skal undersøges nærmere i tæt dialog med lodsejerne. Projekterne indtegnet i omlægningsplanen skal gennemføres ved frivillighed, så lodsejerne er ikke forpligtet til at indgå i projekterne. Undersøgelserne sker i kommunernes fremadrettede arbejde med realisering af omlægningsplanen.

Igangværende projekter i omlægningsplanen er projekter, hvor der er givet tilsagn til forundersøgelse både ift. tekniske muligheder og ift. ejendomsmæssige muligheder hos lodsejerne. Dertil indgår tilsagn fra 2024 til permanent ekstensivering (støtteordning under Danmarks Grønne Arealfond) også i omlægningsplanen.

Både skitseprojekter og projekter med eksisterende tilsagn kan se ses på listeform i omlægningsplanen. Dertil har Lokal Trepert Aarhus Bugt besluttet at fremsende kortbilag.

Da omlægningsplanen er dynamisk og løbende opdateres, skal planen ikke i offentlig høring. Ligeledes skal der ikke foretages miljøvurdering af planen.

5. Hvordan arealerne i omlægningsplanen er udpeget

Lokal Trepert Aarhus Bugt har fokuseret på at udarbejde en omlægningsplan som hhv. indfrier de specifikke indsatser for kvælstofreduktion til kystvand deloplandene med indsats, og udpeger kulstofrig jord i skitseprojekter, som vurderes at kunne, eller fremtidigt at kunne, omfattes af en støtteordning under Danmarks Grønne Arealfond.

Der er indtil videre ikke indtegnet potentialer for større sammenhængende natur i omlægningsplanen.

Tilgangen til indtegnning af skitseprojekter for lavbundsudtagning har været, at alle arealer med teknisk potentiale for udtagning af lavbundsjord er indtegnet, og at de er indtegnet med robuste projektafgrænsninger, for at have det bedste estimat på nødvendige randarealer/samlet projektareal for realisering. Projektgrænserne skal dog ikke betragtes som fastlåste, da der skal detailundersøges ift. realiseringsmuligheder i dialog med lodsejere. Dertil vil der også altid i arbejdet med at afklare realiserbarhed undersøges muligheder for yderligere arealomlægningsmuligheder og synergier nær arealudpegninger.

Lokal Trepert Aarhus Bugt har besluttet at lade en række principper danne grundlaget for arealudpegningerne i omlægningsplanen. Principperne er vedtaget af treparten d. 8. maj 2025.

Fælles principper for udarbejdelse af omlægningsplanen

På baggrund af rammeaftalen¹ udarbejdes omlægningsplanen ud fra følgende

overordnede rammer:

1. Hovedprincippet er arealomlægning til tilbageholdelse af CO₂ ved udtagning af lavbundsarealer og indfrielse af kvælstofindsatsbehovet. Herunder bidrag til skovrejsning og natur
2. Omlægningsplanen omfatter igangværende arealomlægning, og skal dertil anvise yderligere realiserbare projekter til den nationale målopfyldelse
3. Omlægningsplanen er dynamisk og opdateres, hvis projekter bortfalder helt eller delvist
4. Omlægningsplanen sammentænkes med den kommunale planlægning

Indenfor de overordnede rammer tilrettelægges arbejdet med omlægningsplanen med udgangspunkt i følgende **prioriterede kriterier for udvælgelse af arealer:**

1. Udtagning af lavbundsjord: Treparten arbejder for, at mulighederne for udtagning af lavbundsjord (inkl. randarealer*) i oplandet realiseres i størst muligt omfang gennem realiserbare projekter**.
2. Realisering af vandområdeplanernes fastsatte kvælstofindsatsbehov ved arealomlægning: Behovet for yderligere arealomlægning, som randarealer og anden landbrugsjord (omdriftsjord), tilrettelægges på baggrund af det resterende kvælstofindsatsbehov og bidrag til det nationale mål om skov.
3. Multifunktionalitet vægtes ved udpegning af arealomlægning og valg af indsats/virkemidler, så projekterne i videst muligt omfang indeholder bidrag til nedenstående opmærksomhedspunkter for arealomlægning.

**Randarealer forstås bredt, som resterende arealer i ådale, brakarealer, dalsider, skrånende arealer, lavninger, naturlige strømningsveje i landskabet, arealer langs skovbryn/søer/vandhuller/vandløb/strandenge og lignende, der kan skabe sammenhæng til lavbundsjord, skov og natur.*

***Realiserbare projekter forstås som arealomlægning, der kan finansieres af statens nuværende og kommende tilskudsordninger på privat, statsligt og kommunalt initiativ, samt arealomlægning der finansieres af private, fonde og/eller kommuner.*

Opmærksomhedspunkter i arealudpegningen

Ved arealudpegninger til omlægningsplan skal der tages højde for, at projekterne i videst muligt omfang bidrager til miljø- og klimaeffekter - natur, landskab og rekreativ anvendelse - realiserbarhed og frivillighed - samt helhedsorienteret planlægning.

6. Omlægningsplanens udpegninger

Med baggrund i de fælles principper og opmærksomhedspunkter beskrevet i afsnit 5 samt lokal viden, tekniske kort mv. er der jf. verificeringen hos SGAV i alt udpeget 60 arealer, hvoraf 48 er nye skitseprojekter (29 lavbundsprojekter, 9 skovrejsning, 5 kvælstofvådområder, 3 permanent ekstensivering og 2 minivådområder. Dertil 12 projekter med tilsagn, hvoraf 5 er tilsagn til forundersøgelse af lavbund og 7 er etableringstilsagn til hhv. 1 minivådområde, 1 delareal med skovrejsning på grænsen til anden trepart og permanent ekstensivering

Der er udpeget skitseprojekter i 6 ud af de 7 kommuners geografier, da der i Odder Kommunes delgeografi ikke er fundet tekniske potentialer til skitseprojekter.

Med denne version af omlægningsplanen er den lokale trepart i mål med udpegninger, som kan løfte kvælstofindsatsen og bidrage til udtagning af lavbundsjord. Udpegningerne vil i mindre omfang bidrage til skovrejsning og ny natur. Det er aftalt i treparten, at der fra 2026 venter et stort arbejde med at indarbejde mere sammenhængende natur og skov, herunder urørt skov, i omlægningsplanen, så den også på disse områder leverer på de nationale mål i aftalerne om et Grønt Danmark.

Arealudpegningerne i deloplande med kvælstofindsats

I geografien ved Knebel Vig (Syddjurs) er indtegnet et skitseprojekt for vådområde, som ved realisering kan indfri indsatsbehovet. Dertil allerede eksisterende permanent ekstensiverede arealer.

For Stavns Fjord (Samsø) er der indtegnet skitseprojekter for permanent ekstensivering og minivådområde. Dertil er allerede permanent ekstensiverede arealer.

For Samsøs øvrige geografi, som er en del af kystvand delopland Aarhus Bugt Syd, Samsø og Nordlige Bælthav, er indtegnet skitseprojekter for vådområder, lavbundsudtagning, permanent ekstensivering, skov og vådområde, og dertil allerede permanent ekstensiverede arealer. Der er for nu i de tre lokale treparter, - som deler oplandet til kystvand deloplandet Aarhus Bugt Syd, Samsø og Nordlige Bælt - indtegnet projekter for mere end indsatsbehovet. Dette er i fællesskab vurderet ok, da ikke alle projekter kan realiseres, og at der er aftalt fælles koordinering.

Arealudpegninger for lavbund i hele geografien

Der er indtegnet 1.125 hektar kulstofrig lavbundsjord inkl. randarealer. De er fordelt på 41 hektar med etableringstilsagn til permanent ekstensivering, 235 hektar med tilsagn til forundersøgelse for lavbundsprojekter og 849 hektar skitseprojekter. Op mod halvdelen er kulstofrig jord. Der vil være overlap mellem etableringstilsagn til permanent ekstensivering og skitseprojekter for lavbundsudtagning.

7. Den fremadrettede opgave

Efter kommunalbestyrelsens / byrådets principvedtagelser af omlægningsplanen får Lokal Trepert Aarhus Bugt ansvaret for at følge implementeringen af planen og holde planen opdateret med ny viden og nye projekter.

Realisering af projekter bliver en stor opgave for kommunerne og Naturstyrelsen fra 2026 og frem. Omlægningsplanen består for nuværende primært af lavbundsprojekter og vådområder. Disse virkemidler er kendetegnet ved, at det ofte er kommunerne der driver projekterne, evt. i samarbejde med Naturstyrelsen. En stor del af initiativet ligger derfor hos kommunerne. Et projekt opstartes med en forundersøgelse, og hvis denne viser positivt resultat, er der efterfølgende en realiseringsfase.

Derudover vil kommunerne løbende behandle ansøgninger fra lodsejere til de projekter, som de selv kan gennemføre, herunder den permanente ekstensivering og skovrejsning, som i Samsøs geografi også er indtegnet på baggrund af lodsejerdialog.

Det er den lokale treparts forhåbning, at mange lodsejere vil se positivt på at indgå i et samarbejde om mulighederne på deres jorde og en arealomlægning til gavn for især vandmiljøet og klimaet samt en fremtidssikret, bæredygtig landbrugsproduktion.

Omlægningsplanen for Aarhus Bugt skal også levere indsatser, der bidrager til målsætningerne for mere og bedre natur fastsat i "Aftale om et Grønt Danmark", der omfatter udlægning af skov, herunder urørt skov, samt mere sammenhængende og beskyttet natur. Lokal Trepert for Aarhus Bugt skal derfor udpege potentielle arealer til skovrejsning og natur.

Lokal Trepert Aarhus Bugt har aftalt at ville arbejde målrettet med naturpotentialer – herunder signaturprojekter - fra 2026. Det er forventningen, at de nærmere rammer for det forestående arbejde vil blive defineret gennem aftaler mellem KL og Ministeriet for Grøn Trepert med inddragelse af Landbrug & Fødevarer samt Danmarks Naturfredningsforening.

Treparten er klar til at løfte på opgaverne, og ser frem til i fællesskab at identificere og udpege arealer med skov- og naturpotentialer.

Ved afslutning af denne første version af omlægningsplanen, har parterne forpligtet sig på at indtegning af skov, urørt skov og natur påbegyndes i 2026 og at udpegningen herefter fortsætter. Grundlaget for udpegningen af arealer er de *Fælles principper* (afsnit 5), som kan udvides med supplerende principper. Lokal Trepert for Aarhus Bugt vil arbejde målrettet for at gennemføre signaturprojekter i omlægningsplanen. Med signaturprojekter forstås større sammenhængende naturområder, bestående af eksisterende og ny natur, der i videst muligt omfang forvaltes som beskyttet/strengt beskyttet natur. Signaturprojekter indtegnes i MARS som skitseprojekter under kategorien Naturpotentiale.

Parterne er enige om, at randområder omkring skitseprojekter for lavbundsudtagning i Lokal Trepert Aarhus Bugt skal indgå i omlægningsplanen. Randområderne omkring skitseprojekterne vil give en væsentlig forøgelse af ny natur. Hertil kan komme yderligere randarealer omkring ansøgte/igangværende projekter. De udpegede arealer til skovrejsning, urørt skov og ny natur, der tegnes ind i omlægningsplanen, kan bl.a. ligge i randarealerne langs ådalene. Udpegningerne af potentialer kan imidlertid finde sted på tværs af alle terræn- og naturtyper, såfremt naturpotentialitet vurderes realiserbart.

Parterne betragter det som en del af det videre planlægningsarbejde i 2026 for beskyttet og strengt beskyttet natur, at anvise potentialer for sammenhængende naturområder. Indsatsen sammentænkes og koordineres med øvrig kommunale og statslig arealplanlægning indenfor trepartens område.